

AANBEVELINGEN VAN HET NATIONAAL FORUM VOOR SLACHTOFFERBELEID*

Het Nationaal Forum voor Slachtofferbeleid is in 1994 opgericht door de Minister van Justitie, op vraag van het Parlement. Het Forum vormt een platform voor overleg tussen de vertegenwoordigers van de Federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten en de voor de materie relevante diensten en instanties. Sinds zijn installatie draagt het Forum met zijn adviezen en aanbevelingen bij tot de ontwikkeling van een coherent nationaal beleid ten behoeve van alle slachtoffers van misdrijven.

De regelmatige toetsing van reglementeringen en initiatieven aan de internationale richtlijnen en de aanbevelingen van het Forum, brengt de leden van het Forum ertoe om de aandacht te vestigen op een aantal pijnpunten.

In de loop van de laatste tien jaar is zeker vooruitgang geboekt. Een groot aantal wetteksten en reglementeringen hebben bijgedragen tot deze evolutie. De recente werkzaamheden van het Forum doen evenwel vragen rijzen bij de effectieve vertaling van deze bepalingen in de praktijk. De rechten van slachtoffers, verwoord in verschillende teksten, moeten (meer) operationeel gemaakt worden. Rekening houdend met de vele initiatieven op verschillende beleidsniveaus en met belangrijke wijzigingen inzake de verdeling van bevoegdheden, moet meer coherentie en een betere bekendheid verleend worden aan wat gerealiseerd is.

Het Forum wil wijzen op verschillende signalen die, naar zijn mening, een vermindering van de aandacht voor de slachtofferproblematiek of een lagere prioriteitsgraad onthullen.

Dit valt vooral op waar zich ingrijpende structurele veranderingen voordoen. Zo blijkt uit verschillende onderzoeken dat in het kader van de reorganisatie van de politie de aandacht voor het slachtoffer onvoldoende als prioriteit wordt behandeld.

De middelen bestemd voor het slachtofferbeleid laten niet toe om een gepast antwoord te bieden aan de toenemende verwachtingen. In bepaalde budgetten is zelfs gesnoeid: het budget verbonden aan de coördinatie van de politieke slachtofferbejegening bij de federale politie, de middelen ter bevordering van de herstelgerichte aanpak van de detentie of ter omkadering van de alternatieve maatregelen,¹ een budget gelinkt aan de coördinatie van de slachtofferzorg.

De inspanningen op het vlak van de vorming blijven ontoereikend; in een aantal gevallen stelt men zelfs een achteruitgang vast. Wie beroepshalve in con-

* In de vorm van een memorandum overgemaakt aan de heer Guy VERHOFSTADT, in zijn hoedanigheid van formateur van de huidige regering.

1. Waaronder de omkadering van de leerstraf die strekt tot bewustmaking van de dader voor de gevolgen van het misdrijf voor het slachtoffer.

tact komt met slachtoffers van misdrijven moet beter geïnformeerd worden over de toepasselijke wetgeving.²

Tot slot is het Forum verontrust over de neiging om de aandacht voor slachtoffers te vernauwen tot de slachtoffers van opzettelijke gewelddaden. Het Forum herinnert aan het belang van een globaal beleid dat alle slachtoffers van misdrijven, met inbegrip van de inbreuken door gebrek aan voorzichtigheid (in het bijzonder verkeersongevallen), omvat.

In deze context wil het Forum een aantal bijzondere aanbevelingen formuleren.

Alle betrokken actoren zijn het erover eens dat het aangewezen is om de toepassing van de maatregelen, die de afgelopen jaren zijn genomen om tegemoet te komen aan de noden van de slachtoffers, te evalueren. Het lijkt zinvol na te gaan of de aandacht die aan slachtoffers moet worden besteed en de uitoefening van de rechten die hun zijn toegekend, voldoende effectief zijn en bijdragen tot het terugdringen van de victimisering, dan wel in bepaalde situaties negatieve effecten, in de zin van secundaire victimisering, ressorteren. Deze evaluatie, die bij voorkeur vertrekt vanuit de beleving van de slachtoffers en de ervaring van degenen die beroepshalve tussenkomen, zal toelaten de bestaande wettelijke en reglementaire bepalingen aan te passen en aan te vullen en de ingeschakelde institutionele, materiële en menselijke middelen af te stemmen.

Het Forum heeft recent de implementatie van het Vlaamse samenwerkingsakkoord inzake slachtofferzorg³ geëvalueerd. Problemen doen zich vooral voor op het niveau van de politiediensten. Verschillende politiezones besteden weinig aandacht aan de systematische doorverwijzing of zelfs aan een correcte slachtofferbejegening. De implementatie wordt onvoldoende centraal gestuurd, waardoor de toepassing van het akkoord teveel afhangt van het door de zonechef gevoerde interne beleid. De politiediensten die het samenwerkingsakkoord wel systematisch toepassen, evalueren de samenwerking en het doorverwijssysteem positief. Het Forum onderstreept de noodzaak om een slachtoffergericht politieel beleid te ondersteunen en slachtoffers systematisch door te verwijzen naar de hulpverleningsdiensten overeenkomstig de verwijzprocedure die is voorzien in het samenwerkingsakkoord.

Het Samenwerkingsakkoord van 14 mei 1998 tussen de federale Ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken, de Franse Gemeenschap en het Waalse Gewest is niet geratificeerd. De herverdeling van bevoegdheden inzake de hulpverlening aan slachtoffers maakt een actualisering van de tekst noodzakelijk. Het overleg met het oog op het afsluiten van een nieuw akkoord heeft nog steeds niet tot resultaat geleid. Daarnaast toont het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zich bereid tot een analoog samenwerkingsakkoord met de Federale Overheidsdiensten Justitie en Binnenlandse Zaken enerzijds, en de Vlaamse en Franse Gemeenschappen anderzijds. De afwerking van beide akkoorden en de aanname

2. Zo moet de opvolging van de Praktische Gids inzake de positie van het slachtoffer binnen de rechtspleging verzekerd worden en is het wenselijk het personeel van de politiezones afdoende te informeren over de herstructurering.

3. Samenwerkingsakkoord van 7 april 1998 tussen de federale staat en de Vlaamse Gemeenschap inzake slachtofferzorg, goedgekeurd bij Wet van 11 april 1999 en bij Decreet van 15 december 1998 (B.S. 13 juli 1999).

van de eruit voortvloeiende richtlijnen dringen zich op, zodat een samenhangend kader voor een nationaal slachtofferbeleid kan verzekerd worden.

Het Nationaal Forum steunt de optie om de structuren die strekken tot overleg, dialoog en de uitwisseling van informatie inzake de slachtofferproblematiek te optimaliseren. In dit verband herinnert het Forum aan de politieke wil die bij het begin van vorige legislatuur is geuit om het Forum te voorzien van een meer officieel statuut en een eigen secretariaat.⁴ Een eerste poging tot institutionalisering is om budgettaire redenen afgesprongen.

Het informeren van slachtoffers in geval van vrijlating van de verdachte of de dader is momenteel enkel geregeld in het kader van de voorwaardelijke invrijheidsstelling⁵ en de zogenaamde Wet Everberg.⁶ Met betrekking tot de andere gevallen van invrijheidsstelling ontbreekt een wettelijke regeling. Dit leidt tot rechtsonzekerheid en gebrek aan duidelijkheid over de rol van de justitie-assistenten. Er moet dringend een nauwkeurig en coherent wettelijk kader worden gecreëerd dat de rechten van de slachtoffers in alle gevallen van invrijheidsstelling regelt. Het ontwerp van de zogenaamde Quotawet⁷ bevat bepalingen die aan deze nood beantwoorden. Behalve de noodzaak om deze bepalingen te harmoniseren met het regime voorzien bij voorwaardelijke invrijheidsstelling van de dader, is het onvermijdelijk om ook de gevallen te regelen die nog niet bij wet zijn georganiseerd, zoals bij vrijlating van de voorlopig gehechte verdachte of van de geïnterneerde. In het licht hiervan beveelt het Forum aan om genoemde bepalingen uit het wetsontwerp te lichten en in één gemeenschappelijk wetsontwerp de positie van het slachtoffer in de verschillende gevallen van invrijheidsstelling te bepalen.

Het volstaat niet om het recht op informatie wettelijk te voorzien. Er moet ook een effectieve en efficiënte toepassing verzekerd worden. Een werkgroep, opgericht binnen het Forum, stelt twee maatregelen voor. Vooreerst een betere informatieverstrekking aan de slachtoffers vanuit de eerste schakel in de strafrechtelijke behandeling: de politiediensten. Dit kan door de invoeging van een aantal relevante documenten⁸ in het informaticasysteem van de politie. Ten tweede de oprichting van informatiecellen bij de parketten. De verklaring van benadeelde persoon⁹ is een proceduremogelijkheid die nog te weinig gekend is en toegepast wordt. Op de parketsecretariaten zou personeel moeten voorzien worden dat zich uitsluitend inlaat met dergelijke verklaringen. Het zou nuttig zijn om hierover een pilootproject op te starten.

4. Thans wordt het secretariaat, behalve diverse andere opdrachten, waargenomen door de Federale Overheidsdienst Justitie, Dienst Justitiehuisen, afdeling slachtofferzorg.

5. Wet van 5 maart 1998 betreffende de voorwaardelijke invrijheidsstelling en tot wijziging van de Wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers, vervangen door de Wet van 1 juli 1964 (*B.S.* 2 april 1998).

6. Wet van 1 maart 2002 betreffende de voorlopige plaatsing van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd (*B.S.* 1 maart 2002).

7. Wetsontwerp inzake de verscherping van de controle van veroordeelde gedetineerden die de gevangenis verlaten, inzake de verbetering van de positie van het slachtoffer wanneer de dader de gevangenis verlaat en inzake de optimalisering van de penitentiaire capaciteit (*Parl. St.* Kamer 50 521/001).

8. Gedacht wordt aan een model van attest van klachtneerlegging, verklaring van benadeelde persoon, fiche benadeelde persoon en doorverwijzingsformulier.

9. Art. 5bis Voorafgaande Titel Wetboek van Strafvordering.

Slachtoffers hebben recht op een snelle en correcte vergoeding van hun schade. De procedure van burgerlijke partijstelling en de schaderegeling vertonen evenwel nog heel wat onvolmaaktheden, zowel voor als na het vonnis. De procedure moet opnieuw bekeken worden, rekening houdend met de gevolgen van de recente wettelijke wijzigingen. In de schoot van het Forum is een werkgroep opgericht die de knelpunten inventariseert en aanbevelingen zal formuleren.

De slachtofferzorg besteedt te weinig aandacht aan de noden en de positie van minderjarige slachtoffers. Kinderen worden nog maar zelden erkend als slachtoffer en vormen een veronachtzaamde groep. Zij hebben, evengoed als volwassenen, recht op een correcte bejegening, het krijgen en geven van informatie en ondersteuning. Kinderen hebben recht op een welomlijnde plaats binnen de rechtspleging. De diensten voor slachtofferhulp moeten gesteund worden in hun inspanningen om hun aanbod aan te passen aan deze bijzondere doelgroep.

Eerder dan de nieuwe initiatieven te vermenigvuldigen, zouden de inspanningen zich moeten richten op een verduidelijking en consolidering van de drie pijlers van het actuele slachtofferbeleid, waarbij gestreefd wordt naar een effectieve toepassing van de bestaande wettelijke en reglementaire bepalingen.

Daniel MARTIN
Voorzitter